

INFORME SOBRE LA PREVENCIÓ DE LA PESTA PORCINA AFRICANA

 **GOVERN ALTERNATIU
DE CATALUNYA**

Món Agrari, Pesca, Alimentació i Repte Demogràfic

Rosa Maria Ibarra i Sílvia Romero

20 d'octubre de 2023

ÍNDEX

Situació actual del sector carni.....	3
Normativa i mesures a nivell europeu, espanyol i català.....	4
Vies de propagació de la pesta porcina africana	9
Propostes per a la prevenció de la pesta porcina africana	10

SITUACIÓ ACTUAL DEL SECTOR CARNI

Tal com ja va reflectir el Govern Alternatiu de Catalunya en l'informe *"Catalunya, cap al lideratge agroalimentari europeu"*, el sector agroalimentari és el sector més important de l'economia catalana.

Aquest representa el 19,2% del PIB i genera una facturació agregada de 43.088 milions d'euros, d'acord amb l'estudi *"El sector agroalimentari a Catalunya"*, elaborat per ACCIÓ i Prodeca.

En termes d'ocupació, el sector compta amb 177.031 treballadors a Catalunya. En concret, la indústria de l'alimentació i begudes ocupa 90.500 persones en 4.253 empreses i genera un volum de negoci de 30.090 milions d'euros; el sector primari el formen 57.427 explotacions agrícoles i de pesca amb 55.022 treballadors, mentre que la indústria auxiliar està representada per 658 empreses amb 31.430 empleats.

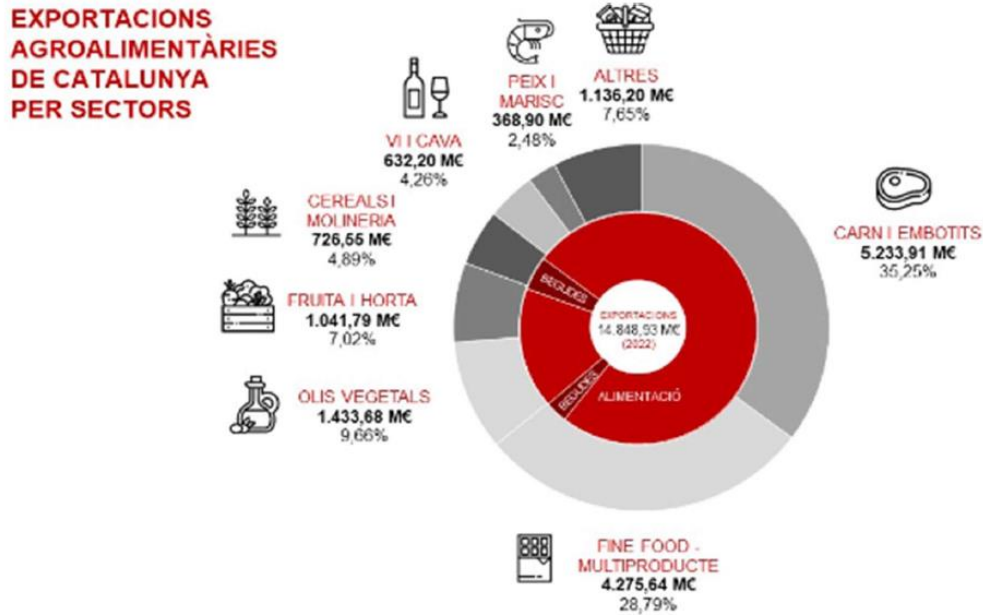
Segons dades del Departament d'Empresa i Treball, el sector de l'alimentació aportava el 2021 el 12,9% del VAB industrial i el 18,1% de la facturació (4.490 milions d'euros i 26.975 milions d'euros respectivament). Aquestes dades són lleugerament superiors en relació amb el que representa al conjunt d'Espanya (11,9% i 16,3%) i molt per sobre del conjunt de la UE (8,1% i 10,0%). El sector ocupava 76.900 afiliats a la seguretat social, el 16% del total de la indústria. Conjuntament amb el sector de les begudes, arribava a tenir un pes del 14,9% del VAB industrial català i una ocupació del 17,9% del total de la indústria.

Les indústries càrnies encapçalen l'activitat dins el sector a Catalunya. El seu pes específic se situava el 2021 entorn del 35% en termes de VAB i del 41% en ocupació. A més, Catalunya és capdavantera en aquest segment al conjunt d'Espanya, essent també la primera regió exportadora per davant d'Andalusia des del 2022. Els productes carnis, els productes alimentaris de qualitat, les fruites i les verdures, els olis, els vins i els caves són els que tenen més èxit a l'exterior.

Per tant, és clara la importància del sector carni dins l'agroindústria, que recordem que, a la vegada, és el primer sector econòmic de Catalunya. S'entén així, el desastre que podria suposar l'entrada de la pesta porcina africana (PPA) a Catalunya. Amb un sol cas de PPA en porc domèstic o senglar, les fronteres catalanes a l'exportació es tancarien immediatament.

Si el positiu es confirmés en un altre punt de l'estat espanyol, Catalunya podria continuar exportant en territori estatal i a la Unió Europea, però es tallaria el comerç amb països tercers com la Xina (principal mercat exterior) que barrarien el pas a la carn de porc catalana perquè Espanya perdria l'estatus d'estat lliure de PPA. Les exportacions quedarien limitades fins que no passessin dotze mesos des de la declaració de l'últim cas positiu.

La paràlisi de les exportacions suposaria el tancament de moltes explotacions porcínes, que en molts casos suposen l'activitat principal o complement necessari de molts agricultors.

NORMATIVA I MESURES A NIVELL EUROPEU, ESPANYOL I CATALÀ

Pel grau d'importància de l'afectació de la PPA, tant la Unió Europea com el Govern d'Espanya han legislat bastament per tal d'implementar mesures que permetin frenar la seva entrada. A nivell europeu, però, això no s'ha aconseguit. Es té coneixement de casos de PPA en 16 països europeus, dels quals 12 són membres de la UE. L'any 2022, hi ha hagut una important disminució dels casos de PPA però, no obstant, ha patit una ampliació en la seva extensió geogràfica. Especialment preocupant per Catalunya és l'aparició de casos a Itàlia per la seva proximitat.

En relació amb la **normativa de la Unió Europea**, cal esmentar la següent:

- Reglament (UE) 2016/429, del Parlament Europeu i del Consell, de 9 de març de 2016, relatiu a les malalties transmissibles dels animals i pel qual es modifiquen o deroguen alguns actes en matèria de sanitat animal. El seu article cinquè disposa que la pesta porcina africana és una de les malalties objecte d'aplicació del Reglament.
- Reglament d'Execució (UE) 2018/1882 de la Comissió, de 3 de desembre de 2018 relatiu a l'aplicació de determinades normes de prevenció i control a categories de malalties enumerades a la llista i pel qual s'estableix una llista d'espècies i grups d'espècies que suposen un risc considerable per a la propagació d'aquesta malaltia. La

pesta porcina africana apareix categoritzada com A+D+E i, per tant, requereix d'una aplicació immediata de mesures per a la seva eradicació.

- Reglament Delegat (UE) 2020/687 de la Comissió, de 17 de desembre de 2019, pel qual es completa el Reglament (UE) 2016/429 del Parlament Europeu i del Consell en tot allò referent a les normes relatives a la prevenció i control de determinades malalties de la llista.
- Reglament Delegat (UE) 2020/688 de la Comissió, de 17 de desembre de 2019, pel qual es completa el Reglament (UE) 2016/429 del Parlament Europeu i del Consell en tot allò referent als requisits zosanitaris pels desplaçaments dins de la Unió d'animals terrestres i d'ous per a incubar.
- Reglament Delegat (UE) 2020/689 de la Comissió, de 17 de desembre de 2019, pel qual es completa el Reglament (UE) 2019/429 del Parlament Europeu i del Consell en tot allò referent a les normes de vigilància, els programes d'eradicació i l'estatus de lliure de malaltia amb respecte a determinades malalties de la llista i malalties emergents.
- Reglament Delegat (UE) 2020/692 de la Comissió, de 30 de gener de 2020, que contempla el Reglament (UE) 2016/429 del Parlament Europeu i del Consell en tot allò referent a les normes per a l'entrada a la Unió, i pel desplaçament i la manipulació després de l'entrada, de les partides de determinats animals, productes reproductius i productes d'origen animal.
- Reglament d'Execució (UE) 2020/2002 de la Comissió, de 7 de desembre de 2020, pel qual s'estableixen normes de desenvolupament del Reglament (UE) 2016/429 del Parlament Europeu i del Consell relatives a la notificació a la Unió i a l'enviament d'informes a la Unió sobre malalties de la llista, al sistema informàtic d'informació, així com als formats i els procediments de presentació i enviament d'informes relacionats amb els programes de vigilància i eradicació de la Unió i amb la sol·licitud de reconeixement de l'estatus de lliure de malaltia.
- Reglament d'Execució (UE) 2023/594 de la Comissió, de 16 de març de 2023 pel qual s'estableixen mesures especials de control de la febre porcina africana i es deroga el Reglament d'Execució (UE) 2021/605.
- Reglament Delegat (UE) 2023/361 de la Comissió, de 28 de novembre de 2022, pel qual es completa el Reglament (UE) 2016/429 del Parlament Europeu i del Consell en tot allò referent a les normes d'ús de certs medicaments veterinaris a efectes de prevenció i control de determinades malalties de la llista.

Si atenem a la **normativa aprovada a nivell estatal**, es poden destacar:

- Llei 8/2003, de 24 d'abril, de sanitat animal.
- Reial Decret 599/2011, de 29 d'abril, pel qual s'estableixen les bases del pla de vigilància sanitària del bestiar porcí.
- Reial Decret 306/2020, d'11 de febrer, pel qual s'estableixen normes bàsiques d'ordenació de les granges porcines intensives, i es modifica la normativa bàsica d'ordenació de les explotacions de bestiar porcí extensiu.

- Reial Decret 949/2021, de 2 de novembre, pel qual s'estableixen les bases reguladores per a la concessió de subvencions destinades a les inversions en matèria de bioseguretat per a la millora o construcció de centres de neteja i desinfecció de vehicles de transport de bestiar per carretera, així com per a inversions en bioseguretat en viviers, escomeses per determinats productors de materials vegetals de reproducció, en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència.

El Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació va publicar el passat 2 d'octubre, l'actualització de les mesures preventives desenvolupades a Espanya enfront de la pesta porcina africana. Segons aquest document, Espanya ha anat aplicant i adaptant les mesures de prevenció, vigilància i contingència a la situació epidemiològica canviant, i a la informació i experiència guanyada durant aquests anys a nivell de la UE, sobretot l'emanada dels països afectats i de les opinions científiques de l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària.

El Ministeri destaca, entre els principals problemes abordats durant aquests anys, els següents:

- Conscienciació, sensibilització i formació de tots els agents implicats, incloent ramaders i veterinaris oficials i privats i, en particular, el sector dels caçadors i medi natural.
- Gestió a llarg termini de la situació de sobreabundància de poblacions de senglars en moltes zones del país.
- Deficiències detectades en matèria de bioseguretat en algunes explotacions porcines, així com en l'activitat cinegètica realitzada per caçadors espanyols en països en risc.
- Deficiències detectades als centres de neteja i desinfecció de vehicles de transport de bestiar per carretera.
- Elevat nombre de moviments d'animals vius des d'altres Estats Membres.
- Vigilància de la pesta porcina africana en porcs domèstics i sobretot en senglars.
- Capacitat de matança limitada, sobretot per a fer front a matances en grans explotacions i/o zones d'alta densitat animal en cas de focus.

Les **mesures desenvolupades pel Ministeri** per a reduir el risc d'introducció de la malaltia i facilitar la seva detecció precoç i control són les següents:

- Comunicació, sensibilització i formació.
- Vigilància de la pesta porcina africana:
 - Programa de vigilància sanitària porcina.
 - Programa de vigilància sanitària de fauna silvestre.

- Bioseguretat:
 - Pla estratègic de bioseguretat en explotacions porcines 2016-2018, pla de reforç 2019-2020; desenvolupament i adaptació de noves enquestes adaptades a la nova normativa d'ordenació porcina; tercera fase del pla amb enquestes 2021-2023 (en procés).
 - Neteja i desinfecció de vehicles de transport animal i rodiluis (Reial Decret 208/2023 que modifica el Reial decret 638/2019 pel qual s'estableixen les condicions bàsiques que han de complir els centres de neteja i desinfecció dels vehicles dedicats al transport per carretera d'animals vius, productes per a l'alimentació d'animals de producció i subproductes d'origen animal no destinats al consum humà).
 - Publicació del Reial Decret 949/2021, de 2 de novembre, pel qual s'estableixen les bases reguladores per a la concessió de subvencions destinades a les inversions en matèria de bioseguretat per a la millora o construcció de centres de neteja i desinfecció de vehicles de transport de bestiar per carretera, així com per a inversions en bioseguretat en viviers, escomeses per determinats productors de materials vegetals de reproducció, en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència.

- Contingència:
 - Actualització del Manual Pràctic d'Operacions i del Pla Coordinat Estatal d'Alerta Sanitària Veterinària.
 - Realització de simulacres en matèria de resposta davant de brots focus de PPA en senglars.
 - Desenvolupament de protocols de cerca i eliminació de cadàvers de senglars.
 - Augment de la capacitat de matança per a gestió de brots epizoòtics.
 - Implementació del Pla d'Acció nacional de gestió a mitjà i llarg termini de poblacions de senglars.

- Col·laboració, coordinació i comunicació amb altres Departaments i Administracions.

En relació amb les **mesures posades en marxa per la Generalitat de Catalunya**, es destaquen les següents:

- **Programa sanitari del porcí (actualització juliol 2023).**

Aquest programa té per objectiu, segons la Direcció General d'Agricultura i Ramaderia, unificar totes les actuacions sanitàries i de bioseguretat que són d'aplicació a les explotacions porcines de Catalunya i en aquelles altres ubicacions que siguin àmbit d'actuació segons estableixi la normativa vigent, així com tots els requisits que són necessaris per als moviments d'animals de l'espècie porcina.

Proporciona, a més, en paraules del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, una eina de consulta on es recullen, de forma integral i actualitzada, tots els requisits necessaris i obligatoris en matèria de sanitat animal i bioseguretat per a tots els agents del sector porcí, específicament:

- Titulars d'explotacions porcines i responsables d'altres establiments que allotgin animals de l'espècie porcina.
- Empreses integradores de l'àmbit del sector porcí, així com altres entitats.
- Personal veterinari clínic.
- Personal veterinari designat com a responsable del programa.
- Associacions de Defensa Sanitària.
- Serveis Veterinaris Oficials.
- Altres agents implicats en el sector porcí.

Aquest pla està estructurat en quatre apartats: malalties incloses en el control del programa sanitari, on es troba la PPA; el pla de bioseguretat en explotacions porcines; qualificacions sanitàries i requisits per a moviments; incompliments del PSP, mesures i sancions.

- **Pla de contingència enfront la Pesta Porcina Africana¹ (última revisió febrer 2019).**

La PPA és una malaltia que, com es pot desprendre de tot allò esmentat en línies anteriors, pot suposar un problema greu a l'economia catalana. Sorpren, per tant, que la darrera actualització del pla de contingència enfront la Pesta Porcina Africana penjada al web del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural sigui del 18 de febrer del 2019.

Aquest Pla de contingència té com a objectiu l'establiment de les actuacions que es duran a terme per tal de lluitar i evitar la propagació de la malaltia. Entre aquestes mesures, destaquen els protocols a seguir en cas de sospita d'un positiu de PPA.

En el cas d'una sospita s'han de dur a terme les següents actuacions:

1. Visita a l'explotació on s'inicia la sospita.
 - a. Registre, identificació i censat de l'explotació.
 - b. Examen clínic i presa de mostres.
2. Immobilització de l'explotació sospitosa.
3. Mesures adoptades a altres explotacions porcines relacionades amb la sospitosa:
 - a. Immobilitzar, censar i realitzar una inspecció clínic de les explotacions situades a un radi d'1 Km i aquelles que tinguin relació epidemiològica directa amb l'explotació sospitosa.

¹ Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural: Pla de contingència enfront la pesta porcina africana (2019). Disponible a: [Pla de contingència enfront la pesta porcina africana. Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural \(gencat.cat\)](https://gencat.cat/web/contingencia-ppa)

- b. Relació del número i cens de totes les explotacions situades a un radi de 10 Km al voltant de la granja sospitosa.
4. Recerca activa de porcs senglars morts o malalts dins el radi d'1 Km o el que determini el grup d'experts de l'explotació.

- **Programa de vigilància sanitària de la fauna salvatge a Catalunya**

Aquest programa, aprovat l'any 2016, té com objectiu conèixer la situació sanitària de la fauna salvatge a Catalunya i prevenir les malalties entre aquesta i la domèstica, protegint, en última instància, la salut pública.

El programa inclou la pesta porcina africana com a malaltia a vigilar entre els porcs senglars i els porcs assilvestrats.

VIES DE PROPAGACIÓ DE LA PESTA PORCINA AFRICANA

La Pesta Porcina Africana (PPA) és una malaltia infecciosa vírica devastadora, generalment mortal, dels porcs i senglars que va reaparèixer a Europa de l'Est a l'abril de 2007. Des d'aleshores, s'ha propagat a través de diferents països, arribant recentment a Alemanya i a Itàlia.

Les principals causes de la propagació d'aquesta malaltia i la seva arribada a la cabana porcina poden ser:

- **La importació d'animals contaminats.** Experts i sector coincideixen que, ara mateix, la via que suposa més risc d'arribada de la pesta a Catalunya és, precisament, la importació massiva de garrins de l'estranger per satisfer l'alta demanda de carn de porc mundial. L'Associació Catalana de Productors de Porcí destaca que el 2022 es van importar a Catalunya un total de 780.824 animals vius, un 2,8% més respecte del 2021.
- El contacte de manera directa o indirecta entre **la població de senglars**, que també poden patir la malaltia i ser-ne vectors de transmissió.
- **El factor humà.** Durant els últims anys s'han detectat a Europa "salts" de la malaltia a llargues distàncies, entre aquests cal recordar casos a Bèlgica, Alemanya o Itàlia, posant de manifest la gran capacitat de difusió a grans distàncies més que probablement pel factor humà, el que suposa un dels principals riscos de difusió de la malaltia per tota Europa i una constant amenaça pels països lliures de la malaltia.

En aquest sentit, la **transmissió a través dels vehicles** que porten els animals importats i que poden estar contaminats, el **personal** que fa aquestes operacions o el consum **d'aliments contaminats** entre els treballadors de les explotacions porcínes, són punts de perill per al contagi.

PROPOSTES PER A LA PREVENCIÓ DE LA PESTA PORCINA AFRICANA

El Govern Alternatiu de Catalunya, per tot a què s'ha fet al·lusió en les línies precedents, considera fonamental la posada en marxa de les mesures següents amb l'objectiu de millorar la capacitat de prevenció de la pesta porcina africana:

1. Increment de la bioseguretat en totes les explotacions porcínes. Alguns estudis amb auditories a aquestes instal·lacions han mostrat que encara hi ha marge de millora en termes de bioseguretat². En aquest sentit, hem de tenir en compte dos nivells de bioseguretat:
 - Bioseguretat externa: La bioseguretat externa té com a objectiu evitar l'entrada d'un patogen en l'explotació i ha d'incloure mesures com:
 - El tancat perimetral de l'explotació.
 - El control d'accés de vehicles i persones.
 - L'emmagatzematge i recollida de cadàvers.
 - L'origen controlat d'animals, aliment i aigua de l'explotació.
 - Bioseguretat interna: Les mesures de bioseguretat interna engloben aquelles destinades a evitar que es difongui el patogen en l'explotació una vegada que entra. Entre aquestes mesures s'inclouen:
 - La neteja, la desinfecció, desratització i desinsectació (LDDD).
 - La formació del personal.
 - L'ús de pediluvís al accedir i sortir d'una nau.
2. Gestió de les poblacions de senglar que cal recordar que és un dels principals vectors de transmissió. En aquest sentit, cal un pla de vigilància sindròmica, per tal de monitoritzar i controlar les principals poblacions de senglar, i incrementar-ne l'activitat cinegètica. Hem de dir que és molt preocupant la vaga que s'ha declarat per una part dels caçadors catalans, perquè disminuir la pressió cinegètica pot fer incrementar encara més la població d'aquests animals.

Les conclusions del pla ha de permetre complementar, si cal, l'activitat cinegètica, amb altres eines de gestió de la població de senglars.

² Informe "[Prevenció de la Pesta Porcina Africana – Evaluación de la Biodiversidad Externa frente a la fauna silvestre en explotaciones porcinas intensivas](#)"

3. Increment de la bioseguretat en processos d'importació de garrins per a l'engreix, o de material genètic. Tot i que som conscients de la impossibilitat de prescindir d'aquesta importació, hem d'afavorir la producció a Catalunya dels garrins d'engreix i, per això, caldria reorientar part del sector en aquest sentit.
4. Reforçar la formació dels treballadors en les mesures de bioseguretat interna i externa per evitar males praxis i conductes de risc (possible entrada d'aliments contaminats, etc).
5. Neteja de camions de transport de bestiar. No hi ha centres públics de neteja de camions. Creació de parcs/centres públics de neteja de camions. Cal facilitar els tràmits per a la seva construcció, per fer-ho de la manera més ràpida possible. Tractament dels residus resultants.
6. Diàleg constant amb el sector, especialment amb els grans importadors/productors de porcí, també amb els veterinaris, a fi de definir una estratègia conjunta eficaç per lluitar contra la propagació de la PPA.
7. Protocols clars i auditories veterinàries periòdiques a les explotacions de porcí per garantir el seguiment de les mesures de bioseguretat.